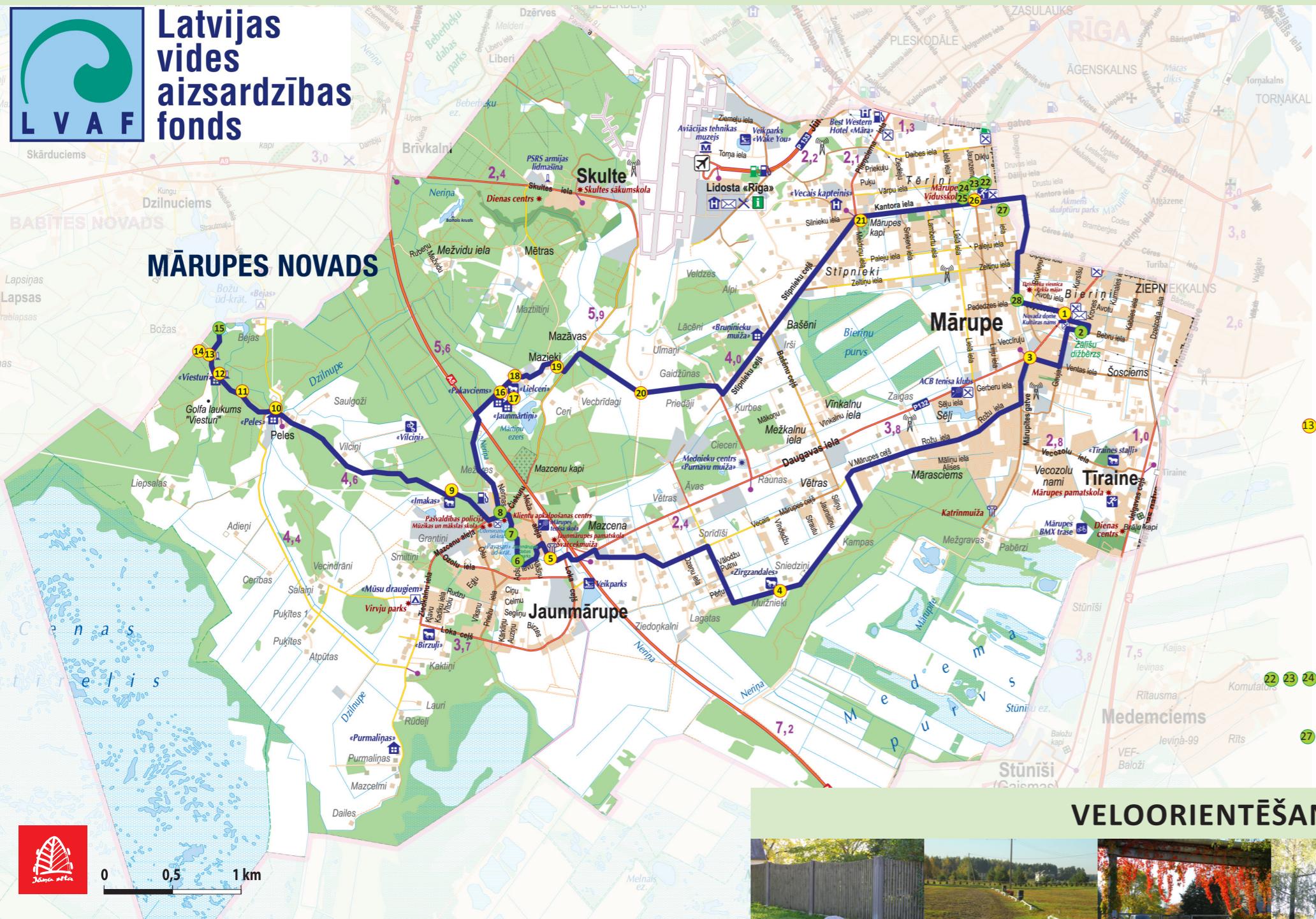

MĀRUPES NOVADA DABAS VĒRTĪBU VELOMARŠRUTS / MĀRUPE COUNTY VALUES OF NATURE BICYCLE ROUTE

**Latvijas
vides
aizsardzības
fonds**

Māruperes novada dabas vērtību velomaršruts tapis projekta „Vietējo dabas vērtību apzināšanas pasākumi Māruperes novada” ietvaros. Projektu finansē Latvijas vides aizsardzības fonds un Māruperes novada Dome. Projekta ietvaros apzinātās dabas vērtības – dižkoki un mazupītes iekļautas velomaršrutā un izceltas ar izglītojošiem informācijas stendiem.

Dabas vērtību velomaršruta garums ir 32,64km, no tā 15,8km ir smilšu segums un 17,24km asfalts. Maršruta ceļā ir apskatāmas 8 dabas vērtības: 3 mazupītes – Mārupīte, Nerīna un Dzilnupe, kā arī 5 dižkoki – 4 dižozoli pie Māruperes vidusskolas un viens dižbērzs Bebru ielā pie mājām "Zāliši" – Zāliši dižbērzs. Maršrutā iekļauti arī citi Māruperes novada dabas objekti un tūristu piesaistes vietas, kopā ietverot 29 apskates objektus.

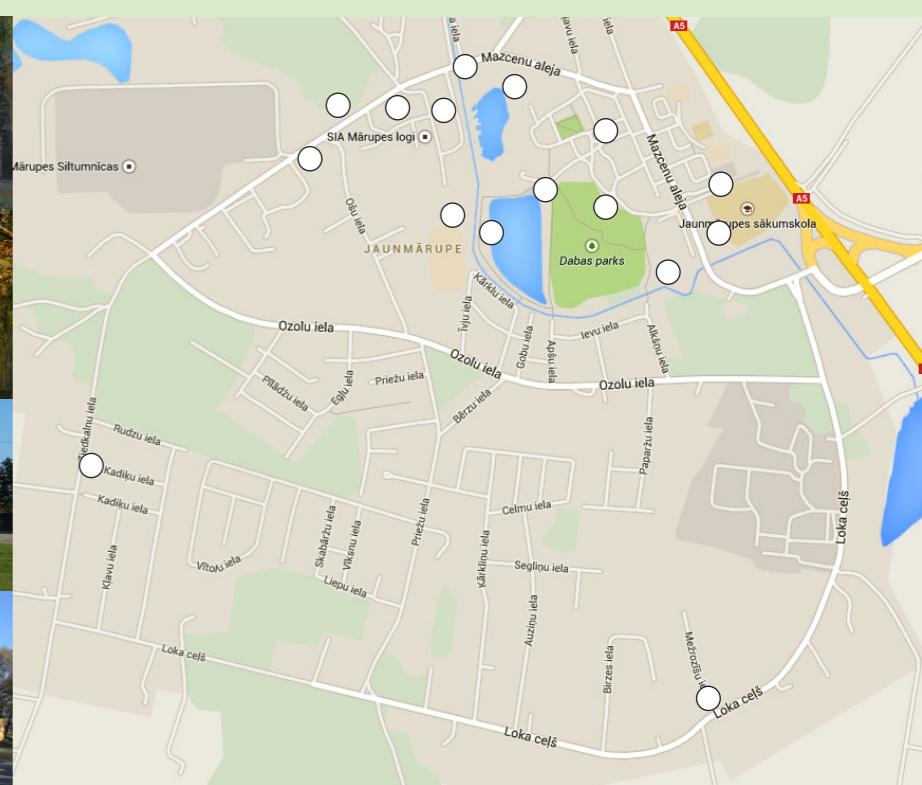

Mārupe County Council bicycle route along its natural values has been developed within the project "Exploration of local values of nature in Mārupe County". Project is financed by The Latvian Environmental Protection Fund and Mārupe Municipality. Natural values, identified in the project – great trees and small rivers, have been included in a bicycle route and marked with educational information boards.

Length of Mārupe County bicycle route along its natural values is 32,64km, from which 15,8km are sand roads and 17,24km - pavement. The route includes 8 values of nature: 3 small rivers – Mārupīte, Nerīna and Dzilnupe and 5 great trees – 4 great oaks near Mārupe High school and one great birch – Zāliši Birch at Bebru iela (street) near private property "Zāliši". Bicycle route also includes other objects of nature and tourism attractions, altogether encompassing 29 objects of interest.

VELOORIENTĒŠANĀS KARTE JAUNMĀRUPEI

MĀRUPES NOVADA MAZUPĪTE – MĀRUPĪTE

SMALL RIVER OF MĀRUPE COUNTY – MĀRUPĪTE

Mārūpīte is Daugavas kreisā krasta pieteka un pieder Daugavas upju baseinam. Upīte sākas Mārūpes pagasta Mēdemu purvā, satekot vairākiem meliorācijas grāvjiem un purva ezerīņiem starp Tiraini un Stūnišiem jeb Gaismām. Upīte Mārūpes novadā tek 6km tālāk turpinot savu ceļu Rīgas pilsētā.

Augstecē Mārūpītes gultne iztaisnota un savāc apkārtējo purvu un polderu ūdenus. Upītes augšgala meliorētās platības atrodas ūdenskrītē starp Mārūpītes un Nerīnas upēm. Mārūpīte tek pa lēzenām platībām, tādēļ ūdens līmena garenkritumi ir nelieli un sastāda 0,15 – 0,30%.

Pirms 10 gadiem, kad Mārūpītei pieguļošās platības izmantoja kā plavas un ganības, nosusināšana, tai skaitā drenāžu tīkls lauksmienciskajai ražošanai (nokrišu ūdens novadīšanai) apmierināja. Pašlaik platības pārņemtas privātpārumā un tajās izvērtē intensīva privātmāju būvniecība – nepieciešamai nosusināšanas normai ar ūdeni novāšanu jābūt citai. Mārūpītes teritorijas izpētē tās krastos atklāti divi Eiropas nozīmes aizsargājamie biotopi – melynāku staignājums un mēreni mitras plavas. (dati: Latvijas Vides Geoloģijas un Meteoroloģijas centrs)

Vēsturiskais nosaukums: **Māras dzirnavu grāvis** Izteka: **Medema purvs** (56°52'05"N 24°01'28"E)

Ieteika: **Daugava** (56°56'37"N 24°05'09"E) Garums: **11 km**

Kritums: **15 m** Baseina platība: **35,4 km²** Galvenās pieteikas: **Bieringrāvis**

INTERESANTI FAKTI PAR MĀRUPĪTI:

Līdz 20.gs. Mārūpīte saukta par Māras dzirnavu grāvi. Uz upītes līdz pat 1924.gadam atradās vienas no senākajām Rīgas dzirnāvām – Māras dzirnavas (sākotnēji sauktas par Marijas dzirnavām), kas mūsdienās zināmas no Rutku Tēva romāna "Trīs vella kalpi" un no romāna ekrānizācijām – "Vella kalpi" (1970) un "Vella kalpi vella dzirnavās" (1972), lai gan filmā uzņemts Zlēku dzirnavu dīķis.

Mārūpītei kalpojusi par iedvesmas avotu arī izcilākajam latviešu ainavistam Vilhelman Purvītim, kurš tās krastus loti daudz gleznojis vairākos savas dzīves posmos tādos savos darbos, kā „Marijas dzirnavu grāvis pie Rīgas”, „Pēc lietus”, „Vēlā vakara”, „Pie Māras dīķa” u.c.

INTERESANTI FAKTI PAR MĀRUPĪTES GATVI:

Visā Mārūpītes gatves garumā tek Mārūpīte un tā ir vienīgā iela ar šādu nosaukumu Latvijā, tātad arī Pasaule. Gatves garums ir 2,32km, tā sākas no Daugavas ielas un beidzas pie 1829.gadā būvētās Katrīnmuīžas. Mārūpītes gatve ir piedzīvojusi Mārūpes attīstības pirmsākumus līdz pat mūsdienām.

INTERESANTI FAKTI PAR ŠVARCEKMUIŽAS ĒKU

Šajā vietā Neriņa tek garām Mārūpes novada vecākajai ēkai Švarcekmuižai (tiešā tulkojumā - Melnaktā muiža), kas saglabājusies kā vienotu kopums. Ēka celta 1826.gadā kā muižnieka Švarca Pierīgas vasaras mitne, kas izmantojusi medību un atpūtas mērķiem. Šīs vietas agrākais nosaukums ir Māzcena.

Vienlaikus ar blakus muižai esošās Jaunmārūpes sākumskolas būvniecību arī vecā ēka ieguvusi skaiti sakārtotu un izkoptu teritoriju. Pārdodot namu novēlētās izglītības mērķiem. 1910.-1971. gadam ēkā atradās Mazcenās pamatskola, bet vēlāk tika ieķertota bibliotēka. Otrā pasaules kara laikā muiža kalpojusi kā hospitālis. Saimniecības ēkas no muižas apbūves nav vairs saglabājušās, tikai varenas egles un diķītis, kā liecība par muižas dāru. No sākotnējā interjera ir saglabājušās tikai kāpnes uz otro stāvu. Šobrīd ēkā darbojas Mārūpes pašvaldības dienās centrā bērniem un jauniešiem „Švarcenieki”.

Švarcekmuiža senāk/Schwarzeck manor before

Švarcekmuiža tagad/Schwarzeck manor now

DĪZKOKI PIE MĀRUPES VIDUSSKOLAS

Mārūpes vidusskolas ēka ar parku var lepoties ar senu vēsturi, kas izskaidro arī vairāku Mārūpes novada dīzoku atrašanos tās apkārnē. Jaunākā Mārūpes vidusskolas ēkā ir pilnīgi iebūvēta 1824. gadā kā klasicisma stilā Rautenfeldu muižas medību pils - Vecā Bieriņu (Lindenruh) muiža. Visapkārt medību pilī sākotnēji pletās bieži priežu meži un kūdras purvi. Tomēr mežus ap šo muižas centru drīz izcieta, izciurmus iznomāja un medību centra vajadzībām večā muiža vairs nederēja. Mūsdienās no tās saglabājusies vienas ēkas pamati un stāvus, kas apšūtā ar koka plāniem un izolejošām plastmasas plātnēm. Šī ēkas daļa šobrīd apskatāma Mārūpes vidusskolas kompleksa apbūvē.

MĀRUPES VIDUSSKOLAS 4 DĪZOZOLI:

Parastais ozols – apkārtmērs 5,24m, mērījuma augstums 1,3m. Atrašanās vieta: Kantora ielā 101 pie trotuāra, 90m uz R no autobusu pieturas pie Mārūpes vidusskolas (koordinātas: 502096, 6308275)

Parastais ozols – apkārtmērs 4,48m, mērījuma augstums 1,3m. Atrašanās vieta: 90m uz R no Kantora ielas 97, Mārūpes vidusskolas parkā, Rietumu ozols no 3 dīzozolu rindas. (koordinātas: 502102, 6308447)

Parastais ozols – apkārtmērs 4,98m, mērījuma augstums 1,3m. Atrašanās vieta: 90m uz Z no Kantora ielas 97, Mārūpes vidusskolas stadiona R malā, videjais ozols no 3 dīzozolu rindas. (koordinātas: 502204, 6308486)

Parastais ozols – apkārtmērs 5,21m, mērījuma augstums 1,3m. Atrašanās vieta: 130m uz ZZA no Kantora ielas 97, Mārūpes vidusskolas stadiona A malā. Austrumu ozols no 3 dīzozolu rindas. (koordinātas: 502299, 6308517)

INTERESANTI FAKTI PAR VIDUSSKOLAS ĒKU:

Bieriņu muiža kopš 19.gs. sākuma piederēja baron fon Rautenfeldu dzimtai, kas kopā aizņēma vairāk kā 3000 ha mežu un zemes Mārūpītes krastos. 1904. gada rudenī Rīgas nomalē – Drustu muižas ielā 13 mājskolača Sofija Veisa nodibināja privātskolu, kurā mācījās Bieriņu muižas kalpotāji, amatnieku un zemnieku bērni (kopš 1904. 20 skolēni 16m2 lielā telpā). 1910. gada oktobrī privātskola sāka darboties vecās Bieriņu muižas mužķungā mājā. 1911. gada oktobrī barons Heinrichs fon Rautenfelds izņemēja vecās Bieriņu muižas medību pili ar 18 ha zemes skolotāji Melānijai Šmidbergai un tā skola atrada sev pastāvīgu mājvietu (tagadējais vecās skolas ēku). No 1920. līdz 1943. gadam ēkā atradās gan skola, gan pagasta valde, bet laikā no 1943.-1971. – Mārūpes pamatskola. 1971. gada 1. septembrī durvis ver Mārūpes vidusskola. Ēka vēlāk tikuši paplašināta, tai uzbūvēta piebūve, labiekārtota apkārtējā teritorija un ēka vēl paplašināta. Kopš 2012. gada septembrī pie vidusskolas atvērts arī Mārūpes sporta kompleksa.

CITI MĀRUPES NOVADA DĪZKOKI VELOMARŠRŪTĀ: ZĀLIŠU DĪŽBĒRZS:

Bērzs – apkārtmērs 3,35 m, mērījuma augstums 1,3m. Atrašanās vieta: 40m uz Z no mājām "Zāliši", Bebru ielā 24 – ielas D malā, Mārūpē. (koordinātas: 503541, 6306658).

SMALL RIVER OF MĀRUPE COUNTY – MĀRUPĪTE

Mārūpīte is the left bank tributary of Daugava River and belongs to its river basin. River starts its flow at a meeting place of several amelioration ditches and small swamp lakes at the Western part of Medemu mire in Mārūpe County between its Tiraine village and Stūniši or Gaismas. Mārūpīte runs for 6km in the territory of Mārūpe County continuing its way into Riga city.

At its upstream the river has been regulated and straightened in order for it to collect water from surrounding swamps and polders. The ameliorated areas of Mārūpīte upper part are located at a watershed between small rivers of Mārūpe and Neriņa. Mārūpīte runs through flat areas, therefore longer drops of water are small and range from 0,15% to 0,30%.

10 years ago, when the adjacent lands of Mārūpīte small river were used as meadows and pastures, draining, including construction of a drainage network of agricultural production (rain water drainage) was sufficient. Currently these lands have mostly become private property with an intensive construction of private houses, therefore the necessary drainage margin with water discharges must be different.

During a nature research of Mārūpīte, two protected natural habitats of European level have been discovered on its banks – black alder swamp and Lowland hay meadows. (data: Latvian Environment, Geology and Meteorology Centre)

Historical name: **Māras dzirnavu grāvis (Māra mill ditch)** Source: **Medema mire** (56°53'01"N 24°01'36"E)

Mouth: **River Daugava** (56°56'37"N 24°05'09"E) Length: **11 km** Elevation: **15m**

Basin: **35,4 km²** Tributaries: **Bieringrāvis**

MĀRUPES NOVADA MAZUPĪTE – DZILNUPE

Dzilnupe sākas Cenu tīreļā ziemelē, dalēji meliorējot purva teritoriju. Tālāk upīte šķērso Mārūpes novada teritoriju rietumu – ziemeļrietumu virzienā jau kā regulēta grāvis. Starp trešo un sesto kilometru, kur Dzilnupe šķērso kāpu grēdu, krastu augstums sasniedz vairāk kā 3 metrus. Šajā vietā uz Dzilnupes izveidota Božu ūdenskrātuve (56 ha), kas ir mākslīgs ūdensobjekts – izveidots appludinot izmantošu smilšu karjeru. Pie Božu ūdenskrātuves robežas Mārūpes un Babītes novadi.

Dzilnupe ietek Babītes ezerā. Tās vidējais gads ūdens līmenis nepārsniedz Babītes ezerā rādītājus.

Pēc Babītes poldera izbūves, Dzilnupe apvadīta gar poldera dambu un ieplūst Neriņā, kas, savukārt, poldera apvedkanālā. Lejsgaļā 2,5km garā posmā upes līmeņi atkarīgi no līmeņa svārstībām Babītes ezerā.

Laiķi no 1958.gada līdz 1970.gadam Dzilnupe vairākas reizes regulēta pa atsevišķiem posmiem, kā rezultātā tā vairāk līdzīnās meliorācijas grāvīm nekā dabīgai gultnei. Upēi nav izteiktas ieļejas, kā arī plāšas palienes. Tikai mežu teritorijā tās krastos atjaunojies aizaugums. (data: Latvian Environment, Geology and Meteorology Centre)

Vēsturiskais nosaukums: **Mācītāja mājas upīte** Izteka: **Cenu tīrelis**

Ieteika: **Babītes ezers** (56°56'31"N 23°50'59"E) Baseina platība: **51 km²**

Garums: **13 km** (regulētais garums 8,9km)

Flag of the United Kingdom

SMALL RIVER OF MĀRUPE COUNTY – DZILNUPE

Dzilnupe flows out of the Northern part of Cenu mire, where it partly ameliorates the mire territory.

Further, already as a regulated ditch, it crosses Mārūpe County in the West – North West direction. Between the third and the sixth kilometer, where Dzilnupe crosses a dune ridge, its banks reach more than 3 metres in height. Here on the river an artificial water reservoir (56ha) – "Boži", has been formed by over flooding of an emptied sand quarry. This is also a meeting point of two counties – Mārūpe County and Babīte County.

Dzilnupe runs into Babīte lake. Its average annual water level does not surpass the indicators of Babīte lake. After the construction of Babīte polder, Dzilnupe has been conducted along the polder dam and into Neriņa, which in its turn flows into the polder bypass channel.

At the lower part of river, for 2,5km, its water level depends on the level alterations at Babīte lake.

During the period from 1958 to 1970 Dzilnupe has several times been regulated at its different parts. As a result, it is now more reminiscent of a ditch than a natural river bed. Dzilnupe has no defined valley or an extensive flood land. Only at forest territories overgrowth on its banks has regenerated. (data: Latvian Environment, Geology and Meteorology Centre)

Historical name: **River by the priests house** Source: **Cenu tīrelis** Mouth: **Babīte lake** (56°56'31"N 23°50'59"E)

Length: **13 km** (regulated length 8,9km) Basin: **51 km²**

Mazupīte Mārūpīte / Small river Mārūpīte

Mazupīte Dzilnupe / Small river Dzilnupe

INTERESANTI FAKTI PAR ŠVARCEKMUIŽAS ĒKU:

Up to the 20th century Mārūpīte was called - Māra mill ditch, as one of the oldest mills in Riga – Māra mill (also known as Maria mill) up to 1924 was located right on the river. Māra mill is still known from the famous novel "Trīs vella kalpi" (Three Devil's Servants) by the Latvian writer Rutku Tēvs. His work was later an inspiration for two well-known Latvian films – in 1970 "Vella kalpi" (Devil's Servants) and in 1972 "Vella kalpi vella dzirnavās" (Devil's Servants in Devil's mill). However, the movie was filmed at another location by the Zlēku mill.

Mārūpīte has also been an inspiration for the greatest Latvian landscapist Vilhelms Purvītis, who has painted the river at several stages of his life with many examples of his work as "The ditch of Maria mill near Riga", "After the rain", "Late in the evening", "Near Maria ditch" and many more.

INTERESTING FACTS ABOUT MĀRUPĪTES GATVE:

Small River Mārūpīte flows all the way along Mārūpītes gatve (avenue). It is the only avenue with the same name as Mārūpīte River in Latvia, therefore, probably, in the World. The length of Mārūpītes gatve is 2,32km. It begins from Daugava Street and ends by the place, where in 1829 Katrīnmuīža manor was built. Mārūpītes gatve has been side by side with Mārūpīte River from the beginning of its development up to nowadays.

INTERESTING FACTS ABOUT THIS PLACE – ŠVARCEKMUIŽA (SCHWARCECK MANOR)

At this place Neriņa passes the oldest building in Mārūpe County, that has preserved as a whole - Švarcekmuiža (Schwarzeck manor/ in translation – Black Corner manor). It was built in 1826 as a Riga surroundings summer residence for the landlord Schwarz, used for hunting and recreation purposes. Former name of the populated area, where the manor was built is Māzcena.

During the construction of the nearby Jaunmārūpe primary school, the old building gained a beautifully arranged and a well-maintained territory. At the time the manor was sold its owner expressed